

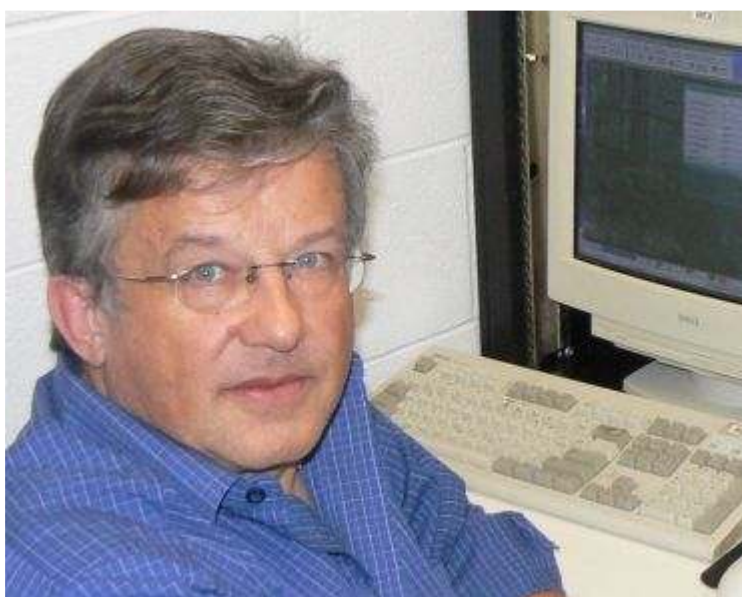
prof. dr. Vojko Kavčič

Bo Alzheimerjeva bolezen pandemija?

Dnevnikov objektiv - sobota, 21.08.2010

Tekst: Majda Hostnik

Zaradi staranja prebivalstva število bolnikov z Alzheimerjevo boleznijo povsod po svetu strmo narašča. Slovenija ni izjema, čeprav o številu teh bolnikov pri nas bolj uginamo, kot da bi podatke resno beležili; po epidemioloških podatkih v Sloveniji primerljivih državah ocenjujejo, da jih je pri nas že okoli 30.000.

(Foto: Dokumentacija Dnevnika)

Tudi po demografskih podatkih sodeč lahko v prihodnje pričakujemo velik porast bolnikov z Alzheimerjevo boleznijo, ki ne prizadene samo posameznika, pač pa postane psihično breme za njegovo družino, svojce, bližnje, predvsem pa hud finančni zalogaj za zdravstveno blagajno. Temu javnozdravstvenemu problemu v državah Evropske unije v zadnjem času posvečajo veliko pozornosti, še temeljiteje pa se s tem ukvarjajo v Združenih državah Amerike.

Od tam, z Univerze v Rochestru, prihaja tudi naš sogovornik, prof. dr. Vojko Kavčič. V svoji raziskovalni dejavnosti se od leta 2000 posveča nevronskim in kognitivnim mehanizmom, ki so pomembni za vidno zaznavanje gibanja ter navigacije pri staranju in Alzheimerjevi bolezni. Pri svojem raziskovalnem delu razvija in uporablja tako standardne in specializirane vedenjske teste kot nevrofiziološke metode, ki jih v zadnjem času kombinira tudi s slikanjem možganov z magnetno resonanco.

Alzheimerjeva bolezen je najpogostejša bolezen, ki povzroča demenco. Je neurodegenerativna bolezen, ki se najprej kaže kot pešanje spomina, v zadnji fazi pa kot popolna izguba umskih sposobnosti. Najpomembnejši dejavnik tveganja za to bolezen je še vedno starost.

Res je. Po nekaterih podatkih ima Alzheimerjevo bolezen pri 60 letih 2 odstotka ljudi, pri 80 letih pa že 40 odstotkov. Kar polovica devetdesetletnikov trpi zaradi te bolezni. Alzheimerjeva bolezen je kruta, saj bolnika ne samo oropa njegove osebnosti, pač pa pomeni zelo hudo čustveno pa tudi ekonomsko breme za njegove najbližje. Finančnih posledic te bolezni se v ZDA še kako zavedajo in mislim, da bi morali o tem razmišljati tudi v Sloveniji, saj je demografska struktura vse prej kot obetavna.

Po podatkih, ki sem jih dobil, bi skoraj rekel, da imamo Slovenci eno najbolj neugodnih starostnih struktur. Leta 2004 smo imeli enako število otrok in starostnikov, pri čemer štejejo za otroke vse do 14. leta starosti, za starostnike pa vse od 65. leta naprej. Vsaka od teh skupin obsega 15 odstotkov populacije, projekcije pa kažejo, da naj bi starostniki že leta 2020 dosegli 29 odstotkov populacije. Samo predstavljamo si lahko, kaj to pomeni, če vemo, da je obolenost za Alzheimerjevo boleznijo po 65. letu dvajsetodstotna. S tem problemom bi se morala zdravstvena politika tudi v Sloveniji začeti resno ukvarjati že danes.

Vprašati bi se morali, ali imamo dovolj zdravstvenih in varstvenih zmogljivosti, dovolj ljudi, ki bodo pomagali nemočnim bolnikom, in seveda dovolj denarja za njihovo oskrbo. Vem, da so politiki amnezični, da "pozabijo", s čim se je ukvarjal njihov predhodnik, in so zato praviloma mandati posameznih ministrov svetovi zase, toda v tem primeru bi morala spregovoriti stroka. Demografija je usoda in če se tega ne zavedamo, če iz nje ne znamo prebrati, kaj nas čaka v zvezi s staranjem, je dnevna politika čez deset, dvajset let ne bo mogla več obvladovati.

Že vrsto let živite v ZDA. Kako se s to težavo spopadajo tam?

Leta 2004 je po ocenah strokovnjakov Alzheimerjeva bolezen ameriško družbo stala 100, v lanskem letu pa že 148 milijard dolarjev. Štiri leta kasneje smo lahko v poročilu Ameriškega združenja za Alzheimerjevo bolezen prebrali, da je bila med vzroki smrti na šestem mestu. V tem času se je na primer smrtnost zaradi srčnih obolenj zmanjšala za 11 odstotkov in pol, smrtnost zaradi možganskega infarkta pa za 18 odstotkov, medtem ko se je število smrti zaradi Alzheimerjeve bolezni od leta 2000 do 2006 povečalo za 47 odstotkov.

Prav v tem poročilu piše, da se v ZDA vsakih 70 sekund pojavi nov bolnik s to boleznijo, napovedujejo pa, da naj bi se čez dvajset, trideset let predvsem zaradi večanja starejše populacije, ko bo to starostno mejo dosegla baby-boom generacija, nov bolnik pojavil vsakih 33 sekund. Če je v ZDA zdaj 5 milijonov bolnikov, jih bo leta 2050 že okoli 14 milijonov. Zato bi v ZDA čez dvajset let potrebovali dodatnih 3,5 milijona zdravstvenih delavcev, če naj bi zdravstveno oskrbo bolnikov z Alzheimerjevo boleznijo ohranili na sedanji ravni.

V ZDA se o tej napovedovani pandemiji Alzheimerjeve bolezni veliko govori, vendar posamezna državna in zasebna združenja tudi veliko naredijo. Ameriško združenje za Alzheimerjevo bolezen je kot privatna iniciativa lani namenilo ogromno denarja za raziskave, poleg tega je razpredlo mrežo pisarn za pomoč svojcem oziroma skrbnikom bolnikov po vseh večjih krajih v državi, saj je znano, da ti zaradi hudega bremena ob skrbi za takšnega bolnika izgorijo. Ocenjujejo, da so v ZDA v letu 2008 prostovoljci, ki skrbijo za bolnike, opravili kar 8,5 milijarde neplačanih ur oskrbe, kar pomeni v denarju okoli 90 milijard dolarjev. Prostovoljstvo je v ZDA dobro organizirano, prav tako so k ozaveščanju veliko pripomogli znani ljudje, kot na primer nekdanji ameriški predsednik Ronald Reagan, ki svoje bolezni niso skrivali pred javnostjo.

Tudi vi se kot raziskovalec ukvarjate z Alzheimerjevo boleznijo. V katero smer se obračajo raziskave?

Idealno bi bilo, če bi odkrili zdravilo, ki bi preprečilo nastanek bolezni. A zelo bi koristilo že, če bi ustvarili zdravilo, ki bi zaustavilo ali vsaj zelo upočasnilo napredovanje bolezni. Strokovnjaki so izračunali, da bi bili neverjetni prihranki za družbo že, če bi se bolezen pojavila pet let kasneje. V tem primeru bi bili stroški, povezani s to boleznijo, leta 2050 namesto načrtovanih tisoč milijard dolarjev za polovico manjši!

Kolikor vem, že obstaja nekaj zdravil za zdravljenje te bolezni, saj jih uporabljajo tudi pri nas.

Prav imate. V zadnjih 16 letih je Ameriška agencija za prehrano in zdravila (FDA) odobrila pet zdravil, ki naj bi zavirala napredovanje bolezni, vendar učinki niso takšni, kot so pričakovali. Gre le za kratkotrajno upočasnitev napredovanja bolezni, zdravila nekaterim pomagajo, drugim ne... Raziskovalce te bolezni bi v grobem lahko razdelili v dve skupini. Eni, mednje sodim tudi jaz, se ukvarjajo z možnostmi za zgodnjo diagnostiko ter razvijanjem inštrumentov za merjenje upada človekovih sposobnosti. Druga skupina je številčno močnejša, saj je v njej kar 80 ali celo 90 odstotkov nevroznanstvenikov, ki raziskujejo patološke pojave na celičnem oziroma medceličnem nivoju ter področje genetike. Če bo kdo odkril učinkovito zdravilo, bodo to prav gotovo oni. Naš delež je pomemben zato, ker razvijamo teste za zgodnjo diagnostiko.

Danes, ko zdravil za upočasnitev bolezni še ni, je zgodnja diagnostika pomembna v smislu, da se lahko družina in okolica pripravita na življenje z bolnikom, ki ga je prizadela Alzheimerjeva bolezen. V prihodnosti pa bodo morebitno novo zdravilo lahko preizkušali na bolnikih, pri katerih bomo z omenjenimi testi ugotovili začetek bolezni. Pomembno bi bilo izdelati učinkovito zdravilo, vsi pa se trudimo odkriti biomarker, s katerim bi lahko z zanesljivostjo napovedali, kdo bo zbolel.

Raziskav v zvezi z Alzheimerjevo boleznijo je veliko, se pa moramo zavedati, da družba, kot je povedal Nobelov nagradenec, zdravnik in kemik Stanley B. Prusiner na enem od svojih predavanj, še vedno namenja desetkrat več denarja za raziskave za boj proti raku.

Alois Alzheimer je leta 1906 na predavanju v Tübingenu opisal stanje bolnice Auguste D. in povedal, da so pri obdukciji v možganih bolnice odkrili nevrofibrilarne pentlje in plake ter aterosklerozne spremembe. Smo kaj bliže spoznanju, zakaj sploh pride do Alzheimerjeve bolezni?

Še vedno poskušajo raziskovalci pojasniti, zakaj se plake nabirajo ravno v možganih, kjer poškodujejo nevrone in ti umrejo. Vsaka demenca pomeni propad nevronskega tkiva, kar pomeni najprej izgubo manjših sposobnosti, potem večjih in na koncu izgubo vsega, kar je človeškega. Še vedno je nerazvozlana skrivnost, zakaj se plake in pentlje kopičijo v možganih, zakaj se v nekem trenutku proteini beta začnejo strjevati in se ne topijo več, se ne izločajo, ampak se nalagajo v možganih kot v kanti za smeti.

POD SLIKO:

Prof. dr. Vojko Kavčič, doma je iz Komna na Krasu, je po diplomi iz psihologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani leta 1997 doktoriral iz eksperimentalne psihologije na University of North Texas. Še istega leta se je podoktorsko izpopolnjeval pri prof. D. Robertu Dotyju na oddelku za nevrobiologijo in anatomijo na Medicinski fakulteti Univerze v Rochestru, kjer je od leta 2000 tudi zaposlen kot raziskovalec na oddelku za kognitivno in vedenjsko nevrologijo.

Komentarji

Dnevnikov objektiv

sobota, 21.08.2010

Zadnji dan vojne, prvi dan šole

Ta teden je zadnja bojna enota ameriške vojske zapustila Irak, 31. avgusta pa se bodo vojaške...

- [Skrivnostna formula za dolgoletni uspeh](#)
- [Bleferji v slovenski akademiji. 2.](#)
- [Kako meriti napredek človeštva?](#)
- [Za drage učbenike je kriva neodgovorna državna politika](#)

Nedeljski.Dnevnik.si

sreda, 18.08.2010

Tajkuni v vilah, delavci v vrstah Rdečega križa

"Sram je lahko državo, v kateri morajo delavci stati v vrstah pred Rdečim križem in Karitasom!..."

- [Drug drugega porivajo v luknje](#)
- [Kako zmagati v boju s tobakom](#)
- [Materinstvo brez moškega](#)
- [Ukinimo voziška dovoljenja](#)
- [Morali bi vzgojiti kult reprezentance](#)

Copyright 2008 Dnevnik d.d.